

OPLATA ZA KORZYSTANIE ZE ŚRODOWISKA – PRZYMUS PRAWNY CZY ŚWIADOMA POWINNOŚĆ

Maciej Józwiak

Józwiak M., 2011: Oplata za korzystanie ze środowiska – przymus prawny czy świadoma powinność (*Environmental fee – legal obligation or conscious duty*), *Monitoring Środowiska Przyrodniczego*, Vol. 12, s. 147–153, Kieleckie Towarzystwo Naukowe, Kielce.

Zarys treści: Artykuł poświęcony jest instytucji opłat za korzystanie ze środowiska. Autor wskazuje kolejno podstawy prawne oraz charakter opłat środowiskowych, podmioty obowiązane do ich uiszczania, a także działalność, która powoduje powstanie obowiązku ich dokonywania. Na koniec zwraca uwagę na możliwości prawne podmiotów obowiązanych w sytuacji, gdy nie dokonają one odpowiednich opłat lub nie zgadzają się z ich wysokością wyliczoną przez właściwy organ administracji państwowej.

Słowa kluczowe: opłata środowiskowa, opłata za korzystanie ze środowiska, ścieki, składowanie odpadów, pobór wód.

Key words: *environmental fee, fee for use of the environment, wastewater, waste disposal, water consumption.*

Maciej Józwiak, Kancelaria Wierzbowski Eversheds Spółka Komandytowa ul. Jasna 14/16a 00-041 Warszawa, tel. 022 50 50 700, e-mail: Maciej.Jozwiak@wierzbowski.pl

1. Wprowadzenie

1.1. Podstawy prawne – charakter opłat środowiskowych

Instytucja opłat za korzystanie ze środowiska uregulowana została w kilku aktach prawnych, do których zaliczyć należy przede wszystkim Ustawę z dnia 27 kwietnia 2001 roku – Prawo ochrony środowiska (DzU 2008, nr 25 poz. 150, tekst jednolity (dalej: t.j.) ze zm.; dalej również jako Poś), Ustawę z 27 kwietnia 2001 roku o odpadach (DzU 2010, nr 185, poz. 1243, t.j. ze zm. dalej również jako Uoo) oraz Ustawę z dnia 18 lipca 2001 roku – Prawo wodne (DzU 2005, nr 239, poz. 219 t.j. ze zm.).

Tak zwane opłaty środowiskowe są jednym z finansowo-prawnych środków ochrony środowiska (art. 272 pkt 1 Poś). Są to instrumenty prawne mobilizujące podmioty objęte regulacjami wskazanych ustaw do przestrzegania zasad prawa ochrony środowiska. Wśród

takich podstawowych zasad wskazać należy m.in.: (i) zasadę zrównoważonego rozwoju, zobowiązującą podmioty mogące oddziaływać na środowisko do rozwoju w zgodzie ze środowiskiem (art. 6 i 8 Poś), oraz (ii) zasadę – zanieczyszczający płaci (za zanieczyszczenie środowiska – tak: art. 7 Poś). Ustawa Poś zawiera przykładowy katalog środków finansowo-prawnych, wskazując obok opłaty za korzystanie ze środowiska, m.in. pieniężną karę administracyjną oraz zróżnicowane stawki podatków i innych danin publicznych służących celom ochrony środowiska.

W tym miejscu przypomnieć trzeba, że w przeszłości, w literaturze przedmiotu, można było spotkać dwa różne poglądy na temat charakteru opłaty za korzystanie ze środowiska: (1) charakter opłaty publicznej oraz (2) charakter podatku środowiskowego. Przedstawiciele pierwszego poglądu przyjmowali, że opłaty za korzystanie ze środowiska są opłatą publiczną, zaś uzasadnieniem tej tezy był fakt, że w zamian za opłatę państwo

zezwała na korzystanie ze środowiska. Zwolennicy drugiego natomiast stwierdzali, że opłaty za korzystanie ze środowiska są podatkami środowiskowymi, a w rezultacie mają charakter przymusowy, bezwrotny i nieodpłatny. Obecnie, nie bez wpływu orzecznictwa sądowego, można przyjąć stanowisko, że opłata środowiskowa jako świadczenie mające cechy nieodpłatności zbliża się w swym charakterze bardziej do podatku

2. Zakres przedmiotowy

Abstrahując od charakteru omawianego świadczenia wskazać należy, że zakres przedmiotowy obowiązku ponoszenia opłaty za korzystanie ze środowiska zawarty został w art. 273 ust. 1 Poś i obejmuje: (1) wprowadzanie do powietrza gazów lub pyłów, (2) wprowadzanie do wód lub do ziemi ścieków, (3) pobór wód oraz (4) składowanie odpadów.

W związku ze zróżnicowaniem katalogu sposobów korzystania ze środowiska każdy z nich charakteryzuje się swoją specyfiką, a co za tym idzie – na wysokość poszczególnych opłat wpływ ma szereg różnych czynników. W pewnym uproszczeniu można stwierdzić, że każda opłata uzależniona jest od kilku stałych elementów: ilości, rodzaju i jakości emisji lub poboru.

I tak dla przykładu, na wysokość opłaty za wprowadzanie gazów i pyłów do powietrza wpływ ma ich ilość i rodzaj, natomiast na wysokość opłaty od poboru wód – ilość, jakość, przeznaczenie oraz rodzaj pobranej wody (woda powierzchniowa czy podziemna). Z kolei wysokość opłaty za wprowadzanie ścieków zależy od rodzaju substancji zawartych w ściekach i ich ilości, rodzaju ścieków, a w wypadku wód chłodniczych – od ich temperatury. W przypadku wód opadowych lub roztopowych, ujętych w otwarte lub zamknięte systemy kanalizacyjne, pochodzących z powierzchni zanieczyszczonych o trwałej nawierzchni, w szczególności z miast, portów, lotnisk, terenów przemysłowych, handlowych, usługowych i składowych, od wielkości, rodzaju i sposobu zagospodarowania terenu, z którego te ścieki są odprowadzane. W odniesieniu do wód wykorzystanych, odprowadzanych z obiektów chowu lub hodowli ryb albo innych organizmów wodnych, od rodzaju substancji zawartych w ściekach oraz ich ilości albo od wielkości produkcji ryb lub innych organizmów wodnych.

Natomiast w odniesieniu do składowania odpadów wysokość opłaty zależy od ilości i rodzaju odpadów, a wysokość opłaty podwyższonej także od czasu składowania. W przypadku, gdy składowane lub magazynowane odpady ulegają zmieszaniu, za podstawę opłaty za korzystanie ze środowiska lub administracyjnej

kary pieniężnej przyjmuje się rodzaj odpadu, za który jednostkowa stawka opłaty jest najwyższa (z wyjątkiem odpadów, które mogą być składowane w sposób nieselektywny na podstawie przepisów o odpadach).

Jak zatem wynika z powyższego, największy wpływ na wysokość poszczególnych opłat środowiskowych mają wskazane powyżej trzy elementy: ilość, rodzaj i jakość.

Polskie regulacje prawne przewidują jednak rozwiązania korzystne dla podmiotów obowiązanych do ponoszenia ciężarów związanych z opłatami środowiskowymi. Do takich mechanizmów należy m.in. zwolnienie z konieczności ponoszenia opłat w zakresie trzech istotnych obszarów: poboru wód, wprowadzania ścieków oraz składowania odpadów.

Stosownie do treści art. 294 Poś w określonych przypadkach pobór wody jest zwolniony z opłat. Dotyczy to poboru wody dokonywanego na następujące potrzeby:

- 1) przerzutów wody;
- 2) energetyki wodnej, pod warunkiem zwrotu takiej samej ilości wody, co najmniej nie gorszej jakości;
- 3) związane z wytwarzaniem energii cieplnej lub elektrycznej w części odpowiadającej ilości tej wody odprowadzanej do odbiornika, pod warunkiem, że pobór ten oraz odprowadzanie wód chłodniczych i wód pochodzących z obiegów chłodzących są zgodne z pozwoleniem (dot. wód powierzchniowych);
- 4) funkcjonowania pomp ciepłych oraz geotermii, wykorzystujących energię wody podziemnej, pod warunkiem zwrotu do wód podziemnych takiej samej ilości wody, co najmniej nie gorszej jakości;
- 5) wykonywania odwiertów lub otworów strzałowych do badań sejsmicznych przy użyciu płuczki wodnej;
- 6) chowu lub hodowli ryb oraz innych organizmów wodnych, pod warunkiem, że pobór ten oraz odprowadzenie wykorzystanej wody jest zgodne z pozwoleniem;
- 7) nawadniania wodami powierzchniowymi użytków rolnych i gruntów leśnych.

W odniesieniu z kolei do wprowadzania ścieków zwolnieniem objęto, na podstawie art. 296 Poś, wprowadzanie:

- 1) do ziemi – ścieków w celu rolniczego wykorzystania, w przypadku posiadania pozwolenia wodnoprawnego na takie ich wykorzystanie;
- 2) do wód lub do ziemi – wód chłodniczych i wód pochodzących z obiegów chłodzących, jeżeli ich temperatura nie przekracza $+26^{\circ}\text{C}$ albo naturalnej temperatury wody, w przypadku gdy jest ona wyższa niż $+26^{\circ}\text{C}$;

- 3) do wód lub do ziemi – wód zasolonych, jeżeli wartość sumy jonów chlorków i siarczanów w tych wodach nie przekracza 500 mg/l;
- 4) do wód lub do ziemi – wód wykorzystanych na potrzeby chowu i hodowli ryb łososiowatych, pod warunkiem, że ilość i rodzaj substancji w nich zawartych nie przekroczy wartości określonych w warunkach wprowadzania ścieków do wód;
- 5) do wód lub do ziemi – wód wykorzystanych, odprowadzanych z obiektów chowu i hodowli ryb innych niż łososiowate lub innych organizmów wodnych, o ile produkcja tych ryb lub tych organizmów, rozumiana jako średnioroczny przyrost masy tych ryb lub tych organizmów w poszczególnych latach cyklu produkcyjnego, nie przekracza 1500 kg z jednego ha powierzchni użytkowej stawów rybnych tego obiektu w jednym roku danego cyklu.

W końcu zwolnienie od opłat za składowanie odpadów obejmuje umieszczanie na składowisku odpadów wydobytych ze składowiska lub zwałowiska niespełniającego wymagań ochrony środowiska. Odpady takie przed umieszczeniem ich na składowisku spełniającym wymagania ochrony środowiska mogą być poddane procesom przekształceń biologicznych, fizycznych lub chemicznych.

3. Zakres podmiotowy

Obowiązek uiszczania opłaty środowiskowej wynika z mocy samego prawa (por. wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Łodzi z dnia 13 sierpnia 2008 r., sygn. akt: II SA/Łd 371/08). W konsekwencji nie ma tu trybu uprzedniego wydania przez organ administracyjny decyzji ustalającej obowiązek zapłaty czy wysokość takiej opłaty. Dlatego obowiązek obejmuje wszystkie podmioty korzystające ze środowiska, jeżeli mieszczą się w dyspozycji art. 275 Poś, bez konieczności wydania uprzednio indywidualnej decyzji.

W myśl art. 275 Poś do ponoszenia opłat za korzystanie ze środowiska oraz administracyjnych kar pieniężnych są obowiązane podmioty korzystające ze środowiska (z zastrzeżeniem art. 284 ust. 2). Stosownie zaś do definicji podmiotu korzystającego ze środowiska treści art. 3 ust. 20 rozumie się przez to:

- a) przedsiębiorcę w rozumieniu art. 4 ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (DzU 2007, nr 155, poz. 1095 i nr 180,

poz. 1280)¹, a także osoby prowadzące działalność wytwórczą w rolnictwie w zakresie upraw rolnych, chowu lub hodowli zwierząt, ogrodnictwa, warzywnictwa, leśnictwa i rybactwa śródlądowego oraz osoby wykonujące zawód medyczny w ramach indywidualnej praktyki lub indywidualnej specjalistycznej praktyki,

- b) jednostkę organizacyjną niebędącą przedsiębiorcą w rozumieniu ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej,
- c) osobę fizyczną niebędącą podmiotem, o którym mowa w lit. a, korzystającą ze środowiska w zakresie, w jakim korzystanie ze środowiska wymaga pozwolenia.

Stosownie do art. 284 ust. 2 osoby fizyczne niebędące przedsiębiorcami ponoszą opłaty za korzystanie ze środowiska w zakresie, w jakim korzystanie wymaga pozwolenia na wprowadzanie substancji lub energii do środowiska oraz pozwolenia wodnoprawnego na pobór wód w rozumieniu przepisów ustawy Prawo wodne.

Warto jednak zauważyć, że nie zawsze pojęcie podmiotu zobowiązanego do uiszczenia opłaty będzie równoznaczne z pojęciem właściciela. Zgodnie bowiem z art. 279 Poś, jeżeli obowiązek poniesienia opłaty jest związany z eksploatacją instalacji, podmiotem obowiązującym do poniesienia opłat z tytułu emisji gazów, pyłów, ścieków lub wytwarzania odpadów jest prowadzący instalację, natomiast w przypadku poboru wody – użytkownik urządzenia wodnego w rozumieniu ustawy Prawo wodne. W razie składowania lub magazynowania odpadów podmiotem korzystającym ze środowiska, obowiązującym do ponoszenia opłat za korzystanie ze środowiska oraz administracyjnych kar pieniężnych, jest posiadacz odpadów w rozumieniu przepisów ustawy o odpadach, chyba że odpady zostały przekazane na rzecz podmiotu, który nie uzyskał wymaganego zezwolenia w zakresie gospodarki odpadami. W takim przypadku podmiotem korzystającym ze środowiska, obowiązującym do ponoszenia opłat za korzystanie ze środowiska, jest podmiot, który przekazał te odpady. W poszukiwaniu odpowiedzi na pytanie, na kim spoczywa obowiązek ponoszenia opłat lub kar za korzystanie ze środowiska, pomocne okazują się postanowienia art. 138 ust. 1 Poś, przewidującego, że eksploatacja instalacji lub urządzenia zgodnie z wymaganiami ochrony środowiska jest, z zastrzeżeniem art. 139, obowiązkiem ich właściciela, chyba że udowod-

¹ Przedsiębiorcą w rozumieniu ustawy jest osoba fizyczna, osoba prawna i jednostka organizacyjna niebędąca osobą prawną, której odrębna ustawa przyznaje zdolność prawną – wykonująca we własnym imieniu działalność gospodarczą, tj. zarobkową działalność wytwórczą, budowlaną, handlową, usługową oraz poszukiwanie, rozpoznawanie i wydobywanie kopalin ze złóż, a także działalność zawodową, wykonywaną w sposób zorganizowany i ciągły.

ni, że władającym instalacją jest na podstawie tytułu prawnego inny podmiot. Z postanowień zacytowanego przepisu wynika więc, że po spełnieniu określonych wymagań formalnych właściciel instalacji lub urządzenie może skutecznie uwolnić się od odpowiedzialności za prawidłowość ich eksploatacji, a co za tym idzie – również pozwolenie na korzystanie ze środowiska będzie zobowiązany uzyskać inny podmiot niż właściciel. Następstwem takiego stanu jest fakt, że obowiązek uiszczenia opłat za korzystanie ze środowiska i administracyjnych kar pieniężnych będzie mógł spocząć na innym podmiocie niż właściciel instalacji lub urządzenia, gdyż nie zawsze będą oni korzystającymi ze środowiska (Gruszecki, 2011).

Mając na uwadze powyższe, przypomnienia wymaga, że zwykle korzystanie ze środowiska wymaga pozwolenia. Zgodnie z art. 180 Poś eksploatacja instalacji powodującej wprowadzanie gazów lub płynów do powietrza, wprowadzanie ścieków do wód lub do ziemi oraz wytwarzanie odpadów dozwolona jest po uzyskaniu pozwolenia. Natomiast podmioty korzystające ze środowiska bez stosownego pozwolenia ponoszą tzw. opłatę podwyższoną (tak: art. 276 Poś). Wysokość opłat podwyższonych uregulowana jest w art. 292 i 293 Poś i wynosi 500% w stosunku do opłaty podstawowej za wprowadzanie do powietrza gazów lub pyłów i pobór wód lub wprowadzanie ścieków do wód lub do ziemi, a w stosunku do opłaty za składowanie odpadów, w zależności od miejsca składowania, może wynosić nawet 100-krotność jednostkowej stawki opłaty za umieszczenie odpadów na składowisku.

Jak stwierdził Sąd Administracyjny w Poznaniu, z przepisów ustawy Poś nie wynika, że podmiot korzystający ze środowiska jest zobowiązany ponosić dwie opłaty jednocześnie, tj. opłatę podstawową i opłatę podwyższoną. Opłaty te wzajemnie się wykluczają, a zatem przypadku, gdy podmiot poniesie opłatę podwyższoną, nie musi już uiszczać opłaty podstawowej.

Podmioty, które nawet mają pozwolenie, ale korzystają ze środowiska z przekroczeniem lub naruszeniem pozwolenia ponoszą, obok opłaty, także administracyjną karę pieniężną (art. 276 ust. 2 Poś).

4. Obowiązki w zakresie dokonywania opłat

4.1. Obliczanie opłaty

Jak już wskazano powyżej, obowiązek zapłaty opłaty środowiskowej powstaje z mocy prawa. Konsekwencją powyższego jest to, że podmiot korzystający ze środowiska ustala (oblicza) we własnym zakresie wysokość należnej opłaty (art. 284 Poś).

Sposób obliczania opłaty jest różny dla różnych sposobów korzystania ze środowiska, choć co do zasady opiera się na schemacie: ilość substancji x stawka jednostkowa. Dodatkowo w przypadku poboru wody należy wziąć pod uwagę współczynnik różnicujący, zależny od sposobu uzdatniania wody, a w przypadku wody powierzchniowej – także współczynnik różnicujący dla danego obszaru kraju. W przypadku zaś substancji wprowadzanych ze ściekami do wód stawki jednostkowe mnoży się przez odpowiednie czynniki różnicujące, zawarte w odpowiednich rozporządzeniach (vide pkt 6 poniżej).

Istotne jest, że jeżeli opłata za pół roku nie jest wyższa niż 400 zł (chyba, że sejmik województwa w drodze prawa miejscowego uchwalił podwyższenie tej kwoty, jednak nie więcej niż do 50%) to opłaty nie trzeba płacić (art. 289 ust. 1 i 2 Poś). Nie zwalnia to jednak z obowiązku informacyjnego (czyt. niżej).

4.2. Dokonywanie opłat (gdzie? kiedy?)

Po dokonaniu prawidłowego obliczenia wysokości należnych opłat podmiot zobowiązany wnosi opłatę się na rachunek właściwego urzędu marszałkowskiego.

Opłatę wnosi się za okres półroczny, do końca miesiąca następującego po upływie każdego półrocza (do końca lipca roku bieżącego i do końca stycznia roku następnego). Wyjątki dotyczą podmiotów ponoszących opłatę zryczałtowaną za odprowadzane ścieki pochodzące z chowu lub hodowli ryb innych niż łososiowate lub innych organizmów wodnych, które wnoszą opłatę w terminie 2 miesięcy po zakończeniu okresu, o którym mowa w art. 287 ust. 1 pkt 5 oraz podmiotów, które w danym roku kalendarzowym na składowisku odpadów umieściły odpady oraz wydobyły z niego odpady tego samego rodzaju – wtedy opłatę wnosi się jednorazowo do dnia 31 stycznia następnego roku.

4.3. Obowiązek informacyjny

W czasie określonym dla uiszczenia opłaty każdy podmiot korzystający ze środowiska powinien przedkładać marszałkowi województwa wykaz zawierający informacje i dane, zawarte w prowadzonej przez niego ewidencji, na podstawie której dokonał wyliczenia opłat (art. 286 w zw. z art. 287 Poś).

W tym samym czasie wykaz należy przedstawić Wojewódzkiemu Inspektorowi Ochrony Środowiska, a wykaz, na podstawie którego ustalono opłaty za składowanie odpadów, podmiot korzystający ze środowiska przedkłada także wójtowi, burmistrzowi lub prezydentowi miasta właściwemu ze względu na miejsce składo-

wania odpadów. Stosowne wzory formularzy zawiera Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 18 czerwca 2009 r. w sprawie wzorów wykazów zawierających informacje i dane o zakresie korzystania ze środowiska oraz o wysokości należnych opłat (DzU nr 97, poz. 816).

Do zobowiązań z tytułu opłat za korzystanie ze środowiska stosuje się przepisy ustawy z dnia 17 czerwca 1966 roku o postępowaniu egzekucyjnym w administracji, jeżeli wynikają one z wykazu o wysokości należnych opłat.

5. Wymagane dokumenty

Zgodnie z art. 287 Poś, każdy podmiot korzystający ze środowiska powinien prowadzić ewidencję. Ewidencja winna być aktualizowana co pół roku. Powinna zawierać: (i) informacje o ilości i jakości pobranej wody powierzchniowej i podziemnej, (ii) informacje o ilości, stanie i składzie ścieków wprowadzanych do wód lub do ziemi, (iii) informacje o wielkości, rodzaju i sposobie zagospodarowania terenu, z którego odprowadzane są ścieki, oraz (iv) ewentualnie informacje o wielkości produkcji ryb innych niż łososiowate lub innych organizmów wodnych oraz powierzchni użytkowej stawów eksploatowanych w cyklu produkcyjnym w obiektach chowu lub hodowli tych ryb lub tych organizmów, za okres od dnia 1 maja roku rozpoczynającego cykl do dnia 30 kwietnia roku następującego po zakończeniu tego cyklu produkcyjnego.

Zasady prowadzenia ewidencji odpadów, z kolei, określają przepisy ustawy o odpadach. Zgodnie z art. 36 tej ustawy posiadacz odpadów, z wyjątkami tam wskazanymi, obowiązany jest do prowadzenia ich ilościowej i jakościowej ewidencji z przyjętym katalogiem odpadów i listą odpadów niebezpiecznych. W zależności od rodzaju właściciela odpadów (wytwórca odpadów, posiadacz odpadów prowadzący odzysk lub unieszkodliwianie) ustawa nakłada dodatkowe obowiązki ewidencyjne. Generalnie ewidencja winna zawierać dwa rodzaje informacji: (1) informacje podstawowe, w tym m.in.: dane wytwórcy i posiadacza, rodzaj odpadów, syntetyczny opis procesu ich wytwarzania, szereg oświadczeń, w tym m.in. w zakresie koloru, postaci fizycznej, zapachu czy możliwości recyklingu odpadów, oraz (2) informacje dodatkowe, w tym dotyczące fizykochemicznego składu oraz podatności odpadów na wmywanie, a także zachowania środków ostrożności na składowisku odpadów.

6. Stawki opłat

Zgodnie z konstytucyjną zasadą stanowiącą, że podatki winny być określone w akcie prawnym rangi ustawowej, Prawo ochrony środowiska w art.

290 zawiera maksymalne stawki opłat. Stawki te podlegają podwyższeniu z dniem 1 stycznia każdego roku w stopniu odpowiadającym średniorocznemu wskaźnikowi cen towarów i usług konsumpcyjnych ogółem ogłaszanemu przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego, w formie komunikatu w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski” i ogłaszane przez ministra właściwego do spraw środowiska w drodze obwieszczenia w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski”. Obecnie stawki te reguluje Obwieszczenie Ministra Środowiska dnia 4 października 2010 r. w sprawie wysokości stawek opłat za korzystanie ze środowiska na rok 2011 (M.P. nr 74, poz. 945).

Konkretyzacja stawek opłat za korzystanie ze środowiska nastąpiła w rozporządzeniu. Obecnie jest to Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 14 października 2008 r. (DzU nr 196, poz. 1217).

Z uwagi na obszerny charakter wskazanych aktów prawnych autor rezygnuje z umieszczania ich w niniejszym artykule, wskazując jedynie źródło, w którym są one możliwe do odnalezienia.

7. Odpowiedzialność za nieuiszczenie opłaty lub uiszczenie opłaty w nieprawidłowej wysokości

Stosownie do treści art. 288 Poś nieprzedłożenie wykazu zawierającego informacje i dane o zakresie korzystania ze środowiska oraz o wysokości należnych opłat, wykazu, o którym mowa w art. 286 ust. 2 – marszałek województwa w drodze decyzji administracyjnej wymierza opłatę na podstawie własnych ustaleń lub wyników kontroli wojewódzkiego inspektora ochrony środowiska (WIOŚ). Jeżeli natomiast zamieszczone w wykazie dane o zakresie korzystania ze środowiska oraz o wysokości należnych opłat budzą zastrzeżenia organu, marszałek województwa wymierza, w drodze decyzji, na podstawie własnych ustaleń lub wyników kontroli WIOŚ, opłatę w wysokości stanowiącej różnicę między opłatą należną a wynikającą z wykazu.

Do kwestii związanych z opłatą środowiskową zastosowanie mają przepisy Ordynacji podatkowej z pewnymi odrębnościami, np. nie stosuje się przepisów o opłacie prolongacyjnej. Dlatego też w kwestii przedawnienia zastosowanie znajduje przepis art. 70 § 1 Ordynacji podatkowej, co w konsekwencji oznacza, że w chwili obecnej przedawnione są wszelkie opłaty, których dokonanie miało nastąpić przed rokiem 2005.

Na marginesie można wskazać, że istnieje możliwość odroczenia terminu płatności opłaty podwyższonej lub administracyjnej kary pieniężnej, zmniejszenia jej lub

umorzenia. Organem właściwym w tym względzie jest marszałek województwa, a w sprawach administracyjnych kar pieniężnych – WIOŚ (art. 316 Poś).

We wskazanych w przepisach sytuacjach termin płatności opłaty za korzystanie ze środowiska oraz administracyjnej kary pieniężnej odracza się na wniosek podmiotu korzystającego ze środowiska (w przypadku terminowego realizowania przedsięwzięcia, którego wykonanie zapewni usunięcie przyczyn ponoszenia podwyższonych opłat albo kar, w okresie nie dłuższym niż 5 lat od dnia złożenia wniosku).

Przedsiębiorca ma również uprawnienie do kontestowania decyzji wydawanych przez odpowiednie organy administracyjne. I tak decyzja wydana przez marszałka województwa w trybie art. 288 Poś może być zaskarżona na zasadach przewidzianych w Kodeksie postępowania administracyjnego. Odwołanie wnosi się w terminie 14 dni od dnia doręczenia decyzji zainteresowanemu podmiotowi do organy odwoławczego za pośrednictwem organu, który wydał decyzję (art. 129 kpa). Odwołanie nie wymaga szczegółowego uzasadnienia, ale warto przytoczyć argumenty przemawiające za tym, że opłata została ustalona we właściwej wysokości i ewentualnie podać szczegółowy sposób obliczania opłaty bądź wskazać przyczyny, które uniemożliwiły obliczenie i wpłatę opłaty. Organem odwoławczym jest samorządowe kolegium odwoławcze, a w przypadku opłat dotyczących odpadów – minister właściwy do spraw środowiska (art. 17 ust. 1 Poś; art. 4a Uoo).

W przypadku administracyjnych kar pieniężnych, organem uprawnionym do ich nakładania jest wojewódzki inspektor ochrony środowiska. WIOŚ stwierdza przekroczenia (np. poboru wody) lub naruszenia przepisów ustawy na podstawie przeprowadzonej przez siebie kontroli lub pomiarów prowadzonych przez podmiot korzystający ze środowiska, obowiązany do dokonania takich pomiarów. O stwierdzeniu przekroczenia lub naruszenia na podstawie kontroli WIOŚ, w terminie 21 dni od wykonania pomiarów, zawiadamia podmiot korzystający ze środowiska, przekazując mu wyniki pomiarów. Po stwierdzeniu przekroczenia lub naruszenia, na podstawie kontroli, WIOŚ wydaje decyzję ustalającą wymiar tzw. kary biegnącej. Zasadniczo wymiar kary biegnącej ustala się, uwzględniając przekroczenie lub naruszenie w skali doby, zaś za przekroczenie ilości lub rodzaju gazów lub pyłów wprowadzanych do powietrza wymiar kary biegnącej określa się, uwzględniając przekroczenie w skali godziny. Kara biegnąca jest naliczana do czasu stwierdzenia zmiany wielkości przekroczenia lub naruszenia.

Wymiar kary biegnącej może jednak ulec zmianie na uzasadniony wniosek podmiotu korzystającego ze środowiska. Wniosek taki powinien być przedłożony WIOŚ w terminie 30 dni od dokonania własnych pomiarów lub ustaleń przez zainteresowany podmiot.

Jeżeli przekroczenie zostało stwierdzone, pomiary powinny być przeprowadzone w miejscach i w sposób zgodny z pomiarami dokonanyymi przez WIOŚ, który stwierdził przekroczenie. Ten ustala, w drodze decyzji, wymiar nowej kary biegnącej, określając termin naliczania kary od pełnej godziny albo doby od terminu przeprowadzania własnych pomiarów, jeżeli w terminie 30 dni nie zakwestionuje zasadności złożonego wniosku.

Ostatecznie WIOŚ podejmuje, na podstawie ostatecznych decyzji określających wymiar kary biegnącej, decyzję o wymierzeniu kary: (i) za okres do ustania przekroczenia lub naruszenia – po stwierdzeniu z urzędu lub na wniosek podmiotu korzystającego ze środowiska, że przekroczenie lub naruszenie ustało, albo (ii) za okres do dnia 31 grudnia każdego roku – jeżeli do tego dnia przekroczenie lub naruszenie nie zostało usunięte.

Od decyzji wydanych przez WIOŚ służy odwołanie do Głównego Inspektora Ochrony Środowiska, a dalej do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego i Naczelny Sąd Administracyjny.

8. Podsumowanie

Uiszczanie opłat za korzystanie ze środowiska, swoim charakterem zbliżone do podatków, jest obowiązkiem każdego podmiotu, którego działanie może wpływać na środowisko naturalne. Przysługuje im szereg enumeratywnie wymienionych zwolnień, jednak należy co do zasady przyjąć, że każdy kto korzysta ze środowiska, powinien samodzielnie o tym obowiązku pamiętać, wyliczać właściwie opłatę i uiszczać zgodnie z wymogami wskazanymi w przepisach prawa. Sankcją za nieuiszczenie opłat w terminie może być nałożenie przez właściwy organ administracji państwowej kary administracyjnej, niezależnej od obowiązku uiszczenia zaległej opłaty. Podmioty zobowiązane nie są jednak pozbawione prawa do odwołania od decyzji nakładających wspomniane kary.

9. Literatura

- Gruszecki K., 2011:** *Prawo ochrony środowiska. Komentarz*, wyd. 3, Wolters-Kluwers. Warszawa.
- Mastalski R. (red.). (2001):** *Księga jubileuszowa Profesora Marka Mazurkiewicza. Studia z dziedziny prawa finansowego, prawa konstytucyjnego i ochrony środowiska*, Wrocław: 1–260.
- Mazurkiewicz M., 1986:** *Oplaty i kary pieniężne w systemie ochrony środowiska w Polsce (struktura prawna i funkcje)*, Wrocław: 1–102.
- Ustawa z 27 kwietnia 2001 roku o odpadach** (DzU 2010, nr 185, poz. 1243, t.j. ze zm.).
- Ustawa z dnia 18 lipca 2001 roku – Prawo wodne** (DzU 2005, nr 239, poz. 219, t.j. ze zm.).
- Ustawa z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej** (DzU 2007, nr 155, poz. 1095 i nr 180, poz. 1280).
- Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 roku – Prawo ochrony środowiska** (DzU 2008, nr 25, poz.150, t.j. ze zm.).

ENVIRONMENTAL FEE – LEGAL OBLIGATION OR CONSCIOUS DUTY

Summary

Payment of fees for use of the environment, by their nature similar to taxes, is the responsibility of each person whose action may impact on the environment. There is a list of enumerated exemptions, but it should be – in principle – assumed, that everyone who uses the environment should be aware of its duty, properly calculate a fee and pay it in accordance with the statutory requirements. Penalty for lack of payment can be imposed by the competent authority of the government administrative. The penalty is independent of the obligation to pay the overdue fee. The liable person however has a right to appeal against a decision imposing such penalties.